Europos Parlamentas
2024-2029

Piliečių laisvių, teisingumo ir vidaus reikalų komitetas

2025/2137(INI)

15.10.2025

PRANEŠIMO PROJEKTAS

Galimybė visuomenei susipažinti su dokumentais. 2022–2024 m. ataskaita
(2025/2137(INI))

Piliečių laisvių, teisingumo ir vidaus reikalų komitetas

Pranešėja: Veronika Cifrová Ostrihoňová

TURINYS

Psl.

PASIŪLYMAS DĖL EUROPOS PARLAMENTO REZOLIUCIJOS 3

AIŠKINAMOJI DALIS 8

PRIEDAS. GAUTOS INFORMACIJOS DEKLARACIJA 9

PASIŪLYMAS DĖL EUROPOS PARLAMENTO REZOLIUCIJOS

Galimybė visuomenei susipažinti su dokumentais. 2022–2024 m. ataskaita

(2025/2137(INI))

Europos Parlamentas,

– atsižvelgdamas į Europos Sąjungos sutartį (ES sutartis), ypač į jos 1, 9, 10, 11 ir 16 straipsnius,

– atsižvelgdamas į Sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV), ypač į jos 15 straipsnį,

– atsižvelgdamas į Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartiją, ypač į jos 41 ir 42 straipsnius,

– atsižvelgdamas į 2001 m. gegužės 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1049/2001 dėl galimybės visuomenei susipažinti su Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos dokumentais[1],

– atsižvelgdamas į 2008 m. balandžio 30 d. Komisijos pasiūlymą dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl galimybės visuomenei susipažinti su Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos dokumentais (COM(2008)0229),

– atsižvelgdamas į 2011 m. kovo 21 d. Komisijos pasiūlymą dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 1049/2001 dėl galimybės visuomenei susipažinti su Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos dokumentais (COM(2011)0137),

– atsižvelgdamas į savo 2011 m. gruodžio 15 d. per pirmąjį svarstymą priimtą poziciją dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl galimybės visuomenei susipažinti su Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos dokumentais[2],

– atsižvelgdamas į 2025 m. vasario 11 d. Komisijos komunikatą „2025 m. Komisijos darbo programa“ (COM(2025)0045) ir jo priedus bei jame pareikštą ketinimą atsiimti pasiūlymus COM(2011)0137 ir COM(2008)0229, kuriais siekiama iš dalies pakeisti Reglamentą (ES) Nr. 1049/2001 dėl galimybės visuomenei susipažinti su Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos dokumentais,

– atsižvelgdamas į 2024 m. gruodžio 4 d. Komisijos sprendimą (ES) 2024/3080, kuriuo nustatomos Komisijos darbo tvarkos taisyklės ir iš dalies keičiamas Sprendimas C(2000) 3614[3],

---

[1] OL L 145, 2001 5 31, p. 43, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2001/1049/oj.
[2] OL C 168, 2013 6 14, p. 159.
[3] OL L, 2024/3080, 2024 12 5, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec/2024/3080/oj.

– atsižvelgdamas į savo 2017 m. rugsėjo 14 d. rezoliuciją dėl skaidrumo, atskaitomybės ir sąžiningumo ES institucijose[4],

– atsižvelgdamas į 2019 m. spalio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą (ES) 2019/1937 dėl asmenų, pranešančių apie Sąjungos teisės pažeidimus, apsaugos[5],

– atsižvelgdamas į savo 2021 m. vasario 10 d. rezoliuciją dėl visuomenės teisės susipažinti su dokumentais[6],

– atsižvelgdamas į Europos ombudsmeno pranešimus ir sprendimus, ypač į specialųjį pranešimą OI/2/22/OAM[7] ir į sprendimą byloje 1316/2021/MIG[8],

– atsižvelgdamas į Europos Sąjungos Teisingumo Teismo ir Europos Žmogaus Teisių Teismo praktiką,

– atsižvelgdamas į 2025 m. gegužės 14 d. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimą byloje *Stevi ir The New York Times* / *Komisija*, T-36/23[9],

– atsižvelgdamas į savo 2023 m. liepos 13 d. rezoliuciją „2019–2021 m. metinė ataskaita dėl visuomenės galimybės susipažinti su dokumentais“[10],

– atsižvelgdamas į savo 2024 m. kovo 14 d. rezoliuciją dėl laiko, per kurį Europos Komisija nagrinėja prašymus leisti visuomenei susipažinti su dokumentais[11],

– atsižvelgdamas į Darbo tvarkos taisyklių 122 straipsnio 7 dalį ir 149 straipsnį,

– atsižvelgdamas į Darbo tvarkos taisyklių 55 straipsnį,

– atsižvelgdamas į Piliečių laisvių, teisingumo ir vidaus reikalų komiteto pranešimą (A10-0000/2025),

A. kadangi ES sutartimis kiekvienam piliečiui yra užtikrinama teisė į demokratinį dalyvavimą ir į skaidrų sprendimų priėmimą, institucijos yra įpareigotos suteikti galimybę visuomenei susipažinti su dokumentais; kadangi ši pagrindinė teisė susipažinti su dokumentais, saugoma Sutartimis ir Chartija, užtikrina veiksmingą piliečių kontrolę[12]; kadangi Europos Sąjungos Teisingumo Teismas patvirtino, kad galimybė visuomenei susipažinti su dokumentais yra esminė dalyvaujamosios demokratijos dalis;

---

[4] OL C 337, 2018 9 20, p. 120.
[5] OL L 305, 2019 11 26, p. 17, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2019/1937/oj.
[6] OL C 465, 2021 11 17, p. 54.
[7] Europos ombudsmenas, Specialusis pranešimas dėl Europos ombudsmeno strateginio tyrimo, kuriuo siekiama išsiaiškinti, per kiek laiko Europos Komisija atsako į prašymus leisti visuomenei susipažinti su dokumentais (OI/2/2022/OAM), 2023 m. rugsėjo 21 d.
[8] Europos ombudsmenas, Sprendimas dėl Europos Komisijos atsisakymo leisti visuomenei susipažinti su tekstinėmis žinutėmis, kuriomis susirašinėjo Komisijos pirmininkė ir farmacijos įmonės generalinis direktorius dėl vakcinos nuo COVID-19 įsigijimo (byla 1316/2021/MIG), 2022 m. liepos 12 d.
[9] 2025 m. gegužės 1 d. Bendrojo Teismo sprendimas *Stevi ir The New York Times* / *Komisija*, T-36/23, ECLI:EU:T:2025:483.
[10] OL C, C/2024/4014, 2024 7 17, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/4014/oj.
[11] OL C, C/2024/6560, 2024 11 12, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/6560/oj.
[12] ES sutarties 10 straipsnio 3 dalis, siejama su jos preambulės 13 konstatuojamąja dalimi ir 1 straipsnio 2 dalimi, ir SESV 9 straipsnis.

B. kadangi Europos Sąjungos Teisingumo Teismas pabrėžė, kad galimybė visuomenei tikrinti teisėkūros informaciją yra ypač svarbi demokratijai ir leidžia piliečiams veiksmingai naudotis savo demokratinėmis teisėmis;

C. kadangi piliečiai teisėtai tikisi valdžios institucijų skaidrumo, veiksmingumo ir atskaitomybės, o ES institucijos, įstaigos, tarnybos ir agentūros tūrėtų aiškiai ir suprantamai reaguoti į šiuos lūkesčius;

D. kadangi patikimos ir tikslios informacijos prieinamumas yra labai svarbus siekiant apsisaugoti nuo klaidingos informacijos ir veiksmingai kovoti su dezinformacijos plitimu;

E. kadangi Europos ombudsmeno strateginiame tyrime, kuris pateiktas specialiajame pranešime OI/2/2022/OAM, buvo atskleisti sisteminiai ir dideli Komisijos vėlavimai, ypač nagrinėjant kartotines paraiškas (pareiškėjų prašymus peržiūrėti pirminį atsakymą) po pirminio atsisakymo suteikti piliečiams galimybę susipažinti su dokumentais;

F. kadangi 2021 m. gegužės mėn. žurnalistas (-ė) paprašė prieigos prie dokumentų, įskaitant tekstines žinutes tarp Komisijos pirmininkės ir „Pfizer”, tačiau Komisija pareiškė, kad pagal dokumentų registravimo taisykles tokių įrašų ji neturi; kadangi Europos ombudsmenas šį atsakymą pripažino nepakankamu ir rekomendavo atlikti naują paiešką, atsižvelgiant į Reglamente (EB) Nr. 1049/2001 nustatytus įsipareigojimus dėl galimybės visuomenei susipažinti su dokumentais;

G. kadangi savo komunikate dėl 2025 m. darbo programos Komisija pareiškė ketinanti atsiimti pasiūlymus COM(2011)0137 ir COM(2008)0229 , kuriais siekta iš dalies pakeisti Reglamentą (EB) Nr. 1049/2001 dėl galimybės visuomenei susipažinti su dokumentais, grįsdama tai tuo, kad nuo 2011 m. teisėkūros procesas atsidūrė aklavietėje ir susitarimas nenumatomas;

Metinės ataskaitos dėl galimybės visuomenei susipažinti su dokumentais

1. pažymi, kad 2024 m. Komisija iš dalies pakeitė savo skaidrumo sistemą, priimdama peržiūrėtas darbo tvarkos taisykles, kuriose patikslinamos taisyklės dėl galimybės visuomenei susipažinti su dokumentais pagal Reglamentą (EB) Nr. 1049/2001;

2. pastebi, kad 2024 m. Komisija gavo 6 938 pirmines paraiškas leisti susipažinti su dokumentais ir 641 kartotinę paraišką, o tai yra 7 % daugiau nei 2023 m.[13];

3. pabrėžia, kad iki 2024 m. gruodžio 31 d. Parlamento dokumentų viešajame registre buvo 918 803 nuorodos (jų padaugėjo palyginti su 898 267 nuorodomis 2023 m. pabaigoje); pažymi, kad bendras patenkintų paraiškų skaičius išliko aukštas – 91 %, o paraiškos buvo išnagrinėtos vidutiniškai per 9 darbo dienas[14];

Naujausi pokyčiai

[13] 2025 m. gegužės 19 d. Komisijos ataskaita dėl Reglamento (EB) Nr. 1049/2001 dėl galimybės visuomenei susipažinti su Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos dokumentais taikymo 2024 m. (COM(2025)0239).
[14] Europos Parlamentas „Galimybė visuomenei susipažinti su dokumentais 2024 m. “, Vadovybės generalinis direktoratas, Skaidrumo skyrius, 2025 m. gegužės mėn.

4. pabrėžia, kad net tais atvejais, kai tam tikra informacija negali būti atskleidžiama, turėtų būti svarstoma galimybė ją atskleisti iš dalies, jei tai įmanoma ir pageidautina, atsižvelgiant į viršesnį viešąjį interesą užtikrinti skaidrumą, kuris apima patikimo valdymo, institucijų veiksmingumo, demokratinės atskaitomybės ir didesnio piliečių dalyvavimo formuojant politiką principus;

5. reiškia susirūpinimą dėl nuolatinio ir plačiai paplitusio pernelyg didelio oficialių dokumentų įslaptinimo ES institucijose, įstaigose, tarnybose ir agentūrose; pakartoja savo ilgalaikį raginimą, pateiktą ankstesnėse rezoliucijose dėl galimybės visuomenei susipažinti su dokumentais, nustatyti aiškias, nuoseklias ir teisiškai privalomas taisykles, reglamentuojančias dokumentų įslaptinimą ir išslaptinimą;

6. apgailestauja, kad Komisija ir Taryba vis dar nesiima prasmingų tolesnių veiksmų, atsižvelgdama į šias rekomendacijas;

7. pripažįsta, kad Europos ombudsmeno specialiajame pranešime OI/2/2022/OAM pateiktame tyrime buvo atskleista sisteminga Komisijos vėlavimo atsakyti į kartotines paraiškas tendencija ir nustatyta, kad struktūriniai trūkumai, nepakankami ištekliai ir neveiksminga komunikacija galiausiai atgrasė asmenis pasinaudoti savo teise susipažinti su dokumentais;

8. ragina Komisiją užtikrinti, kad visi būsimi pasiūlymai dėl teisėkūros procedūra priimamų aktų būtų pagrįsti patikimais, patikrinamais duomenimis, kurie aiškiai parodytų jų būtinumą, proporcingumą ir numatomą veiksmingumą; be to, ragina Komisiją užtikrinti visišką skaidrumą atrenkat suinteresuotuosius subjektus, su kuriais yra konsultuojamasi rengiant pasiūlymus dėl teisėkūros procedūra priimamų aktų;

9. apgailestauja, kad Taryboje vis dar yra skaidrumo trūkumų; su nerimu atkreipia dėmesį į išvadas dėl atsisakymo suteikti prieigą prie trilogų dokumentų; apgailestauja, kad neseniai atliktose analizėse toliau atsispindi proaktyvaus skelbimo ir registravimo praktikos trūkumai;

10. palankiai vertina Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimą byloje *Stevi ir The New York Times* / *Komisija* kaip svarbų įnašą į teismų praktiką, skatinančią skaidrią veiklą ES institucijose, įstaigose, tarnybose ir agentūrose; pažymi, kad šis sprendimas pabrėžia pareigą proaktyviai saugoti dokumentus, siekiant užtikrinti veiksmingą naudojimąsi prieinamumo teise; tačiau apgailestauja, kad Europos Sąjungos Teisingumo Teismas nusprendė iš naujo neišaiškinti Reglamento (EB) Nr. 1049/2001, atsižvelgdamas į šiuolaikinius komunikacijos metodus ir kintančius skaidrumo reikalavimus;

Rekomendacijos

11. pažymi, kad Komisija priėmė persvarstytas vidaus taisykles dėl galimybės susipažinti su dokumentais ir, kad buvo iškelti klausimai dėl jų suderinamumo su Chartija, ES sutartimi, Sutartimi dėl ES veikimo ir Reglamentu Nr. 1049/2001; pabrėžia, kad pagal ES teisę galimybė susipažinti su dokumentais yra pagrindinė teisė, kuri yra būtina, siekiant užtikrinti skaidrumą, demokratinę atskaitomybę ir prasmingą piliečių dalyvavimą; ragina Komisiją peržiūrėti šias taisykles, atsižvelgiant į atitinkamą teismų praktiką ir, prireikus jas paaiškinti arba patikslinti, siekiant pasiekti aukščiausio lygio skaidrumą;

12. atkreipia dėmesį į tai, kad Komisija atsiėmė savo 2008 ir 2011 m. pasiūlymus dėl Reglamento (EB) Nr. 1049/2001 peržiūros; apgailestauja dėl sprendimo po daugelį metų trukusios aklavietės juos atsiimti neturint aiškių veiksmų gairių, tvarkaraščio ar prasmingų konsultacijų, taip prarandant svarbią galimybę modernizuoti esamą ir pasenusią sistemą; ragina Komisiją atidėti atnaujintą pasiūlymą, pagal kurį išimtys būtų taikomos tik būtinais atvejais ir kuris nustatytų naują ES atvirumo ir visuomenės galimybės susipažinti su dokumentais standartą;

13. rekomenduoja skubiai spręsti kartotinių paraiškų nagrinėjimo sisteminių vėlavimų klausimą tobulinant vidaus procedūras, skiriant pakankamai išteklių ir užtikrinant laiku vykdomą ir skaidrią komunikaciją su pareiškėjais, siekiant nepažeisti teisinių įsipareigojimų ir skatinti visuomenės pasitikėjimą bei dalyvavimą;

14. pabrėžia, kad, siekiant vykdyti viešąją kontrolę, skaidrumas ir galimybė susipažinti su ES institucijų, įstaigų, tarnybų ir agentūrų dokumentais turi būti taisyklė ir kad reikia griežtai aiškinti tos taisyklės išimtis, atsižvelgiant į viršesnį viešąjį interesą, susijusį su informacijos atskleidimu;

15. pabrėžia, kad žinių apie tai, ar dokumentai iš tikrųjų egzistuoja, trūkumas gali trukdyti piliečiams pasinaudoti savo teise prašyti leisti susipažinti su dokumentais; pabrėžia, kad galimybė piliečiams suprasti bei visapusiškai sekti teisėkūros proceso pažangą ir jame dalyvauti yra Sutartyse ir Chartijoje nustatytas teisinis reikalavimas ir pamatinis demokratinės kontrolės ir apskritai demokratijos reikalavimas;

°

° °

16. paveda Pirmininkei perduoti šią rezoliuciją Tarybai ir Komisijai.

AIŠKINAMOJI DALIS

Šiuo pranešimu siekiama dar kartą patvirtinti, kad galimybė susipažinti su dokumentais yra kiekvieno piliečio pagrindinė teisė, įtvirtinta Sutartyse, ES pagrindinių teisių chartijoje ir Sąjungos prieinamumo prie dokumentų sistemoje bei sustiprinti skaidrumo kultūrą, užtikrinančią politikos procesų ir viešojo diskurso sąžiningumą. Šiame pranešime vertinami naujausi pokyčiai ir nurodomi esami trūkumai – sistemingi vėlavimai, per didelis įslaptinimas, nevienodas veiksnus skelbimas ir neapibrėžtumas.

Atsižvelgiant į tai, pranešime siūlomas šiuolaikinis, į piliečius orientuotas požiūris, pagal kurį informacijos atskleidimas yra taisyklė, o slaptumas – išimtis. Be to, pranešimu siekiama užtikrinti, kad sprendimai dėl prašymų būtų priimami laiku ir tinkamai pagrįsti; užtikrinti galimybę anksti ir veiksmingai susipažinti su teisėkūros, trilogų ir tarptautinių susitarimų dokumentais; ir užtikrinti proaktyvius registrus. Pranešimas siekia užtikrinti vienodą požiūrį į suinteresuotus subjektus, sudaryti sąlygas informacija pagrįstam dalyvavimui ir sustiprinti demokratinę atskaitomybę visose ES institucijose, įstaigose, tarnybose ir agentūrose.

PRIEDAS. GAUTOS INFORMACIJOS DEKLARACIJA

Pagal Darbo tvarkos taisyklių I priedo 8 straipsnį pranešėja pareiškia, kad į savo pranešimą įtraukė su dokumento dalyku susijusią informaciją, kurią, rengdama pranešimo projektą, gavo iš toliau nurodytų interesų grupių atstovų, kuriems taikomas Tarpinstitucinis susitarimas dėl privalomo skaidrumo registro[1], arba trečiųjų šalių valdžios institucijų, įskaitant jų diplomatines atstovybes ir ambasadas, atstovų:

1. Interesų grupių atstovai, kuriems taikomas Tarpinstitucinis susitarimas dėl privalomo skaidrumo registro
Access Info Europe

Šį sąrašą parengė ir visą atsakomybę už jį prisiima pranešėja.

Jeigu sąraše esančių fizinių asmenų tapatybę galima nustatyti pagal jų vardą ir pavardę, jų pareigas arba pagal abu požymius, pranešėja pareiškia, kad ji atitinkamiems fiziniams asmenims pateikė Europos Parlamento pranešimą dėl duomenų apsaugos Nr. 484 (https://www.europarl.europa.eu/data-protect/index.do), kuriame išdėstytos jų asmens duomenų tvarkymui taikomos sąlygos ir su tuo tvarkymu susijusios teisės.

[1] 2021 m. gegužės mėn. Europos Parlamento, Europos Sąjungos Tarybos ir Europos Komisijos tarpinstitucinis susitarimas dėl privalomo skaidrumo registro (OL L 207, 2021 6 11, p. 1, ELI:http://data.europa.eu/eli/agree_interinstit/2021/611/oj).